

GPM 10

GREENPEACE

juni 2013

‘Voor vissers is het 5 voor 12 geweest’

Duurzame vissers slaan handen ineen

Tips: zo redt u de bij

Landjepik op de Noordpool

Ger de Ruiter (62)

Al twintig jaar gaat duurzame visser Ger de zee op. Steeds verder moet hij uitvaren om nog iets te vangen. 'Vroeger kon ik bij wijze van spreken staand op het strand emmers met zeebaars vullen. Nu vaar ik veertig mijl uit de kust en dan nog is het afwachten hoe het gaat. Grote schepen halen in één dag binnen waar ik een jaar van moet leven. Een onherstelbare aanslag op de natuur.' Ger is een van de circa honderd handlijnvissers in Nederland. Eén boot, één hengel per man, één vis per keer: de duurzaamste visserij die er bestaat, zonder bijvangst of blijvende schade aan de natuur. Maar hoe lang houden deze vissers het nog vol?

pag 6 >

© GP/Dingema Mol

GPM10

Kort

WIN EEN KLIMAAT-THRILLER

Een gerenommeerde Britse klimaatwetenschapper verdwijnt spoorloos, vlak voordat hij een belangrijk rapport zal presenteren. Met deze gebeurtenis begint de nieuwe thriller van Gauke Andriesse over verdachte oliebaronnen, klimaatsceptici, het kappen van oerbossen en de fraudegevoelige handel in emissierechten. Aan het schrijven van 'Nu ik er niet meer ben' ging een lange periode van studie vooraf. Om een zo realistisch mogelijk verhaal te kunnen vertellen, putte Andriesse onder andere uit rapporten van Greenpeace. Uitgeverij Atlas Contact stelt drie exemplaren van het boek beschikbaar die wij mogen weggeven. De eerste drie thrillerfans die een e-mail sturen aan redactie.nl@greenpeace.org krijgen 'Nu ik er niet meer ben' gratis thuisgestuurd. Andriesse schreef eerder romans als 'Stilzwijgen', 'De dode opdrachtgever' en 'De handen van Kalman Teller'. Voor die laatste thriller kreeg hij in 2011 de Gouden Strop.

EN ER IS LICHT

Het is moeilijk voor te stellen, maar van alle mensen op aarde heeft een vijfde geen elektriciteit. Zij zijn in de vroege en late uurtjes afhankelijk van dure en gevaarlijke kerosinelampen. Onacceptabel, vindt duurzaamheidsgoeroe Maurits Groen. Hij is een van de initiatief-nemers van de WakaWaka, een ledlamp met zonnecellen die na een dagje opladen maar liefst zestien uur licht geeft. Sinds de lamp vorig jaar op de markt kwam, was een van de meest gestelde vragen aan de makers: waarom kan de WakaWaka mijn telefoon of laptop niet opladen? Onlangs is daarom een nieuwe versie uitgebracht, de WakaWaka Power, een lamp én oplader. Opbrengsten van de verkoop in het Westen worden gebruikt om de lamp tegen een veel lagere prijs aan te kunnen bieden in opkomende economieën. Bestellen kan via getwakawaka.com.

IS AFVAL HET NIEUWE GOUD?

Afval: iedereen produceert het. Of het nu een blikje, een tijdschrift, auto, scheerapparaat of ventieldopje is. Wereldwijd is afval een probleem dat bijna onvoorstelbare proporties heeft aangenomen. Denk maar eens aan de monsterlijke hoeveelheid plastic die in de Stille Oceaan ronddrijft en die eufemistisch wel de 'kunststof-archipel' wordt genoemd. Maar uit de overblijfselen van onze welvaart (nog zo'n eufemisme) kan ook iets nieuws ontstaan. Voor het project 'My waste is your waste' brachten het Museum of the Image (MOTI) in Breda en het Museu da Casa Brasileira in São Paolo Nederlandse en Braziliaanse ontwerpers en kunstenaars samen. Met afval als inspiratiebron én materiaal gaan ze aan de slag. Zou afval het nieuwe goud kunnen zijn? U kunt het zien in MOTI, tot en met 1 september.

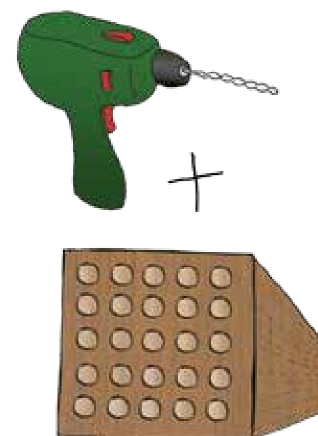

WANDEL-PHONE

De beste remedie tegen een smartphone- of internet-verslaving is lekker de natuur in. Maar Natuurmonumenten laat u ook op de hei nog naar uw telefoon grijpen. De natuur-organisatie lanceerde onlangs de app 'Natuur Routes', die half mei al 36 wandel-, fiets- en kanoroutes bevatte. Bij verschillende mooie plekken krijgt u extra uitleg met behulp van foto's, teksten en audio-verhalen. Die verhalen zijn ingesproken door boswachters die het betreffende gebied kennen als hun broekzak. Na afloop kunt u de route via de app een cijfer geven, een functionaliteit waarvan al veel natuurliefhebbers gebruik hebben gemaakt. U kunt 'Natuur Routes' voor iPhone en Android gratis downloaden via natuurmonumenten.nl/routeapp.

BOUW EEN BIJENHOTEL

Op pag 18 kunt u lezen hoe bijen ernstig worden bedreigd, onder andere door schadelijk landbouwgif. Industrialisering van de landbouw heeft onze akkers steeds monotoner gemaakt, met minder plantensoorten en minder rustige plekjes waar wilde bijen – die niet in een kolonie, maar solitair leven – hun nestjes kunnen bouwen. En laat u ze daarbij nou héél makkelijk kunnen helpen. Op greenpeace.nl/bijentips vindt u bijvoorbeeld een eenvoudige instructie voor het bouwen van een heus bijenhotel. Plaats zo'n hotel in uw tuin, zaai wat nectarrijke bloemen en voor u het weet, heeft u een ware trekpleister gecreëerd voor de wilde en minder wilde bij. En vergeet u niet vandaag nog de petitie op reddebijen.nl te tekenen? Bedankt!

JEANS TE LEASE

Bezitten is uit, gebruiken is in, concluderen architect Thomas Rau en kunstenaar Daan Roosegaarde in het artikel 'Toekomstvisioenen' (pag 8). Door geen producten te kopen, maar te leasen, worden bedrijven gestimuleerd een duurzaam product te leveren dat lang meegaat, zo is de achterliggende gedachte. Het Nederlandse modemerk Mud Jeans biedt sinds kort de mogelijkheid een jeans te leasen (leaseajeans.nl). Voor een startbedrag van € 20 en een maandelijkse bijdrage van € 5 krijgt u een fairtrade-spijkerbroek van biologisch en deels gerecycled katoen. Na een jaar kunt u de broek terugsturen, houden (tegen een extra betaling van € 20) of inruilen tegen een nieuw exemplaar (u betaalt dan € 7,50 'switch-kosten'), waarna een nieuwe lease-overeenkomst begint. Draagt u de jeans zo vaak dat er al binnen een jaar gaten in vallen, dan wordt de broek kosteloos gerepareerd.

EEN MAN MET EEN HENGEL

Ger de Ruiter vist op de Noordzee met niet meer dan een kleine boot en een hengel. Hij komt steeds meer grote schepen tegen, vangt minder vis en ervaart zo nu en dan een bikkelharde sfeer en gevaarlijke situaties op het water. ‘Romantisch is het vissersbestaan al lang niet meer.’

>

Ger de Ruiter (62) zit in de tuin van een keurig, vrijstaand huisje in het Zeeuwse Burgh-Haamsteede en roert in zijn koffie. Een vriendelijk gezicht met blozende wangen onder een donkere baard met grijze plukken. De groeven op zijn kolenschoppen van handen verraden het werk onder de ruwe omstandigheden op open zee. Twintig jaar geleden besloot de voormalige technicus voltijds visser te worden. Er viel ‘een betonblok aan spanning’ van zijn schouders. Geen permanente bewijsdrang in de 24-uurseconomie meer, maar eigen baas zijn. Nu zorgt het vissersbestaan voor nieuwe zorgen: drukte op het water, een woud aan regels en alsmaar toenemende overbevissing maken dat Ger amper genoeg vangt om van te leven.

In de haven van Burghsluis, aan de zuidkust van Schouwen-Duiveland aan de Oosterschelde, sneuvelen de eerste clichés over vissers al snel. Niks pittoreske houten bootjes en mannen in oliejassen die sjekkies roken op het voordek. Ger draagt gewoon een spijkerbroek en een blauwe trui en heeft voor zijn werk niet meer nodig dan een kleine motorboot en een hengel. Wie hem ziet, denkt eerder aan een recreant dan aan een beroepsvisser die zijn brood op zee verdient.
Hij doet aan de ‘schoonste’ vorm van visserij die denkbaar is. ‘Bij mij aan boord vind je geen modder van de zeebodem, geen reusachtige netten waarin tonnen vis verdwijnen. Ik ga alleen of met wat vrienden het water op, gooi mijn anker uit bij een wrak of rif – waar de scholen zeebaars en kabeljauw zich ophouden – en werp mijn hengel met kunstaas uit. Vervolgens is het hopen dat er wat zit en dat ze bijten.’

TE JONGE VISJES

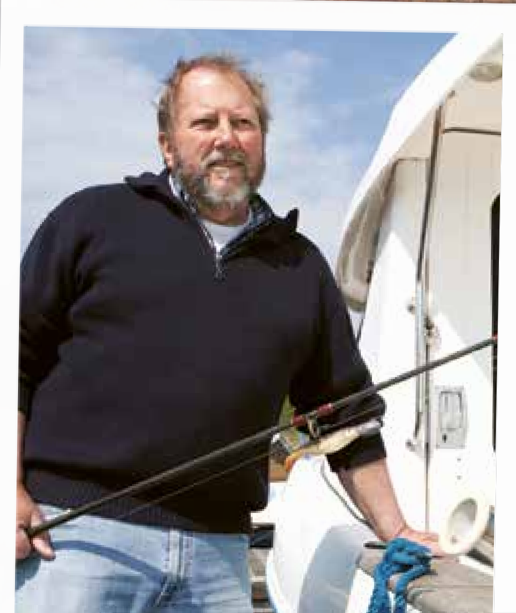
Niet alleen de hoeveelheid vis in zee is door de jaren heen sterk teruggelopen; de doorsnee vangst is letterlijk kleiner geworden. ‘Doordat vissen te jong worden weggevangen, hebben ze geen kans zich voort te planten. Dat is funest voor de visbestanden. Een zeebaars van 8 kilo was tien jaar terug nog heel gewoon, nu ben ik blij met een vis van amper 5 kilo.’ In de haven zag hij een kotter 9.000 kilo zeebaars lossen. ‘Dat vang ik in een heel jaar. Vis wordt veel te goedkoop verkocht en eindigt soms als meel en olie voor viskwekerijen. Ik ben pessimistisch over de toekomst; voor veel vissers is het vijf voor twaalf geweest.’

Ger heeft het geluk dat hij zijn vangst verkoopt aan klanten – vooral in de betere horeca – die bereid zijn te betalen voor een duurzaam gevangen visje. Voor zijn zeebaars krijgt hij 40 procent meer dan de ‘dumpprijzen’ die hij op de veiling voorbij ziet komen. Niet al zijn kleinschalige collega’s hebben die luxe, geregeld haakt er iemand af. Omdat het niet rendabel is, maar ook omdat de sfeer op het water steeds onaangenamer wordt. Intimiderend gedrag van grotere schepen die rakelings langs zijn bootje varen, agressieve bejegening, hij maakt het vaak genoeg mee. Niet dat hij daar erg van onder de indruk is, maar leuker is zijn werk er niet op geworden.

Stoppen? Geen haar in de uitgedunde dos op zijn hoofd die daaraan denkt. Hij mag dan wel, naast de zeebaars, met moeite twee kistjes kabeljauw per jaar bijeen vissen (‘vroeger kon ik mijn boot onder water vissen’), maar afstand nemen van de vrijheid op het water is geen optie. Ger krijgen ze niet weg. ‘Mannen, we gaan varen!’

DUURZAME VISSERS SLAAN HANDEN INEEN
In de Europese wateren is bijna 70 procent van de vissoorten overbevist. De EU moet duurzame, kleinschalige visserij stimuleren en belonen, vindt Greenpeace. Daarnaast is strengere controle en betere handhaving nodig, zodat de industriële visserij de regels niet ongestraft aan haar laars kan lappen. Eind vorig jaar organiseerde Greenpeace voor het eerst een Europees congres voor kleinschalige vissers. En in maart troffen Nederlandse vissers elkaar in IJmuiden. Zij slaan de handen ineen om de Europese visserijministers wakker te schudden. De EU beslist dit jaar over een nieuw gemeenschappelijk visserijbeleid. Dat gebeurt maar eens in de tien jaar: een uitgelezen kans om overbevissing eindelijk aan te pakken.

© GP/Dingema Mol

TOEKOMSTVISIOENEN

DRIE VISIONAIRS VOORSPELLEN DE GROENE TRENDS VAN (OVER)MORGEN

'BEZIT IS OUDERWETS'

Architect Thomas Rau (1960) geldt als een pionier in de conservatieve bouwwereld. Zijn revolutionaire duurzame gebouwen zijn ontworpen volgens het cradle-to-cradle-principe: alle materialen zijn geschikt voor hergebruik. Zijn filosofie is die van de oneindige kringloop. Niet bezit, maar gebruik staat centraal.

'Niks in mijn kantoor is van mij. Ik wil zitten, een plekje voor mijn boeken en prettig werken, maar daarvoor hoef ik geen stoel, kast of bureau te kópen. Het idee van bezit is ouderwets, het gaat uiteindelijk om wat je met iets kunt doen, de *performance*. Ik draai de verstandhouding tussen maker en gebruiker om: degene die de spullen verkoopt, blijft er verantwoordelijk voor. Waarom zou ik om de paar jaar een nieuw apparaat kopen, om met het oude model te blijven zitten? Ik betaal liever voor de prestatie, de dienst, de behoefte die deze bevredigt. Dus bel ik Philips en zeg: ik heb een paar lampen nodig, kunnen jullie dat regelen? Ik betaal voor het licht dat Philips levert, maar het bedrijf blijft eigenaar en betaalt voor de elektriciteit die de lampen verbruiken. Philips heeft dus direct baat bij het leveren van een zo duurzaam en zuinig mogelijk product, in plaats van wegwerpspul. Als ik andere lampen wil, haalt Philips deze weg om ze een nieuwe bestemming te geven of te recyclen.

In de circulaire economie zijn spullen een samenraapsel van grondstoffen, die de vorm kunnen aannemen van een spijkerbroek, een auto of een huis. Uitgangspunt is dat er niets verloren gaat. In de toekomst bouwen we alleen nog energieneutrale huizen van milieuvriendelijke materialen als leem. Dan maakt het niet uit of een gebouw vijf, vijftig of vijfhonderd jaar meegaat; alle materialen zijn opnieuw te gebruiken. Het is boerenverstand dat je niet kunt oogsten zonder te zaaien. In de huidige economie oogsten we alleen maar. Dat is onhoudbaar en niet op te lossen door een paar zonnepanelen op het dak te leggen. We moeten naar een materiaal- en energieconsumptieniveau dat past bij die ene planeet waarmee we het moeten doen.'

'GEEN TIJDELIJKE GRIL'

Marjan Minnesma (1966) is directeur van de duurzameinnovatieclub Urgenda en stond de afgelopen twee jaar boven aan de Duurzame Top 100 van dagblad Trouw. Ze ziet een toekomst zonder grote lappen vlees en mét lupine, algen en andere milieuvriendelijke eiwitbronnen.

'We zijn steeds bewuster bezig met ons eten en dat is écht geen tijdelijke gril. Dierziekten, schandalen met vlees, ondoorzichtige voedselketens: mensen hebben er genoeg van. De omslag die je nu al overal ziet, zal zich versnellen en binnen dertig jaar de hele landbouw op zijn kop zetten. Nu is één vleesloze dag in de week al normaal, over een paar jaar zal dat drie dagen zijn en in 2050 is een lap rood vlees op je bord een uitzondering. Lupine is een veelbelovend plantje dat nu al dient als basis voor vleesvervangers. Ook algen en eiwitrijke insecten zullen een steeds gangbaarder onderdeel van ons menu worden.

Nederland is koploper in de productie van nieuwe duurzame eiwitproducten. Veel consumenten gruwen nu nog bij het idee van een sprinkhaan op hun bord, maar gemalen smaakt zo'n diertje prima.

Steeds meer mensen verbouwen hun eten zelf, in moestuinen en kleine collectieven, of ze kopen hun producten direct bij de boer. Een paar jaar terug werd je gek aangekeken, nu is het heel normaal. Een nieuwere ontwikkeling is het experimenten met het verbouwen van gewassen op voorheen onbruikbare grond. Landbouwgrond wordt wereldwijd steeds zouter. Dan kun je er zoet water doorheen spuiten, maar daarmee verbruik je kostbaar drinkwater. Op Texel wordt al geëxperimenteerd met groenten die op zilte grond groeien. Zo ligt daar inmiddels een enorm zeekraalveld. Ik schat in dat 10 procent van al onze landbouwgrond over een aantal jaar voor zilte landbouw gebruikt gaat worden.'

>

> **'DE KWAL IS EEN ENORME INSPIRATIE'**

Daan Roosegaarde (1979) is kunstenaar en innovator. Met een energieopwekkende dansvloer in Rotterdam en een futuristische snelweg trekt hij wereldwijd de aandacht. Kern van zijn werk: energie is interactie. En vice versa natuurlijk.

'Ik ben ervan overtuigd dat grote systemen, zoals onze energievoorziening, aan het crashen zijn. Want in de toekomst gaat het niet langer om bezit, maar om interactief gebruik. Neem straatverlichting: wat een ongelooflijke hoeveelheid hardware is er nodig om iets immaterieels als licht te produceren. Straatlampen, duizenden kilometers kabels en draden en vele uren aan onderhoud. Een aantal jaar geleden ging men opeens zonnecellen in lantaarnpalen schroeven. Laten we liever eens goed kijken naar de kwallen die in de diepzee licht geven zonder al die toestanden.

Grote bedrijven hebben soms moeite om te innoveren, terwijl de techniek ze kan bevrijden. Neem de auto-industrie: miljarden worden geïnvesteerd om de rijervaring te verbeteren. Maar waarom zou je technologie niet direct op de wegen zelf gebruiken? Samen met wegenbouwer Heijmans werk ik nu aan een slimme snelweg, een project om wegen duurzaam en autonoom te maken, op wel twintig verschillende manieren. Die lichtgevende kwal was daarbij mijn grote inspiratie. Zo ontwikkelen we verf die overdag door zonlicht oplaadt en 's avonds licht geeft. Of verf die van kleur verandert als de temperatuur zakt en de weg glad wordt. En wat te denken van een rijbaan die elektrische auto's oplaadt terwijl ze eroverheen rijden? Ik ben ervan overtuigd dat dat over een aantal jaar heel normaal is.'

© Andrea Gritter

Lawaaierige garnaal

Je zou hem bijna over het hoofd zien, dit garnaaltje van enkele centimeters lang, maar horen doe je hem zeker. De kleurrijke pistoolgarnaal wordt zelfs gerekend tot de grootste herrieschoppers in de tropische wateren waar het diertje meestal te vinden is. Met zijn enorme schaar kan een pistoolgarnaal een kabaal maken dat zelfs sonarnavigatie verstoort. Hoe hij dat voor elkaar krijgt? Zijn schaar kan hij razendsnel dichtklappen en zo 'schiet' hij met hoge snelheid een waterstraal weg die eindigt in een knallende luchtbel. Met die knal verlamt hij zijn prooi: kleine zeedieren, waaronder andere garnaalsoorten.

© Ellen Muller

09 MEI 2013 | RAINBOW WARRIOR KOMT AAN IN PAPOEA.

STRATEGO OM OLIE

LANDJEPIK EN MACHTSVERTOON IN HET NOORDPOOLGEBIED

De landen rond de Noordpool lonken begerig naar de olievoorraden onder het ijs. Maar wie bepaalt eigenlijk wat er gebeurt met dit ogenschijnlijke niemandsland? ‘We kunnen alleen maar hopen dat het gebied de menselijke hebzucht overleeft.’

>

Op 2 augustus 2007 plantte een robotarm een Russische vlag van titanium op de zeebodem van het Lomonosovrif in de Noordelijke IJszee. ‘Van ons’, was het korte, maar overduidelijke statement dat de Russen maakten. Zeven dagen en nachten was een ijsbreker onderweg geweest, voordat twee mini-onderzeeërs via een gat in het ijs aan de afdaling konden beginnen. Het kostte de Mir I en II meer dan drie uur om de bijna vier kilometer lange tocht naar de bodem te maken. Een gevaarlijke onderneming; als het ijs was gaan schuiven, was het wak onmogelijk terug te vinden en de bemanning ten dode opgeschreven. Waarom zo’n risico nemen voor een metalen vlaggetje? Er spelen grote belangen: naar schatting een kwart van de onontdekte olievoorraden ligt verborgen in de aarde onder het Noordpoolijs.

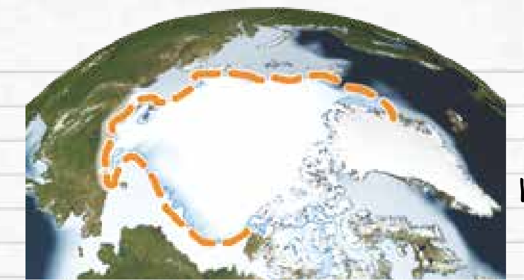
Het Russische machtsvertoon was de voorlopige climax van jarenlang getouwtrek tussen verschillende landen: de Verenigde Staten, Rusland, Noorwegen, Denemarken (Groenland), Canada, Zweden, Finland en IJsland grenzen aan de Noordpool en maken elk aanspraak op een deel van het gebied. Van deze Arctische acht steken de eerste vijf hun zucht naar Noordpoololie niet onder stoelen of banken. Zij hebben al het recht op exploitatie van grondstoffen in hun eigen Exclusieve Economische Zone, die loopt tot 200 mijl (370 kilometer) buiten de kustlijn. Maar ze willen meer: hun claims op stukken van het Noordpoolgebied liggen nu ter beoordeling bij de Verenigde Naties.

ONDERHANDELEN OF ZWAAR GESCHUT

Strubbelingen over grenzen in het Noordpoolgebied zijn tot nu toe netjes aan de onderhandelingstafel opgelost. Zo werd in 2010 een meer dan veertig jaar durend grensconflict in de Barentszzee tussen Noorwegen en Rusland met een keurige handtekening beslecht. De economische en strategische belangen in het gebied zijn echter zó groot, dat sommigen wel degelijk vrezen voor militaire escalaties. In documenten die zijn gelekt via WikiLeaks spreekt de VS van een ‘verhoogde militaire dreiging op de Noordpool’ en voorspelt Rusland een ‘gewapende interventie’. Toch is een openlijk militair conflict vooralsnog onwaarschijnlijk, stelt politicoloog Christoph Humrich van de Rijksuniversiteit Groningen. ‘Alle betrokken landen, inclusief Rusland, hebben een direct economisch belang bij goede betrekkingen met hun buren. Geen land kan rustig naar olie boren als het niet precies weet hoe de grenzen lopen.’

TERUGTREKKEND IJS

Meer dan 800.000 jaar lang was ijs een constante in de Noordelijke IJszee. Nu smelt het in rap tempo door klimaatverandering.

Beelden van de Noorpool. Bron: NASA.

De afgelopen dertig jaar is het zee-ijs in de zomer met 75 procent afgenomen. Nooit was het zo dun als in de zomer van 2012. Daardoor is het voorheen ondoordringbare gebied nu een gedeelte van het jaar toegankelijk voor schepen. Oliemaatschappijen als Shell en Gazprom zien hun kans schoon. De olie-industrie ‘moet’ dagelijks 90 miljoen vaten olie omhoog pompen om de wereldwijde honger naar olie te stillen. Bij gratie van het terugtrekkende ijs hopen zij hun positie in de wereldeconomie te kunnen behouden, nu goed bereikbare olievoorraden opraken.

>

GA NAAR SAVETHEARCTIC.ORG EN KOM IN ACTIE VOOR DE NOORDPOOL!

> ‘Zelfs als je niets geeft om de natuur en alleen voor de poen gaat, is de exploitatie van het Noordpoolgebied een hachelijke onderneming’, zegt Faiza Oulahsen, campagneleider klimaat en energie bij Greenpeace. ‘Arctische stormen, met golven van wel 12 meter hoog, komen steeds vaker voor. In combinatie met de duisternis en de kou is het een onmogelijk gebied om veilig naar olie te boren. De ontluisterende lijst flaters van Shell, dat vorig jaar een eerste boorpoging deed voor de kust van Alaska, laat zien hoe groot het risico op een olieramp is.’

LEF

De enige manier om op de lange termijn het Noordpoolgebied te beschermen, stelt Oulahsen, is het instellen van een reservaat dat delen van het gebied verboden terrein verklaart voor alle schadelijke activiteiten. ‘Uiteindelijk zou de VN daarbij een doorslaggevende rol moeten spelen. Maar de weg naar een VN-resolutie die de Noordpool wettelijk beschermt, is lang. Daarvoor zijn de overtuiging én de handtekening van meer dan de helft van de regeringen in de wereld nodig. En zelfs als al die krabbels zijn gezet, is het de vraag of en hoe zo’n resolutie kan worden afgedwongen.’

Aan de andere kant van de aardbol, op de Zuidpool, geldt sinds 1991 zo’n moratorium (zie kader), maar de twee gebieden zijn niet een-op-een met elkaar te vergelijken. Antarctica was terra incognita, niet behorend bij een land. Daardoor was het eenvoudiger om de lat voor natuurbescherming hoog te leggen. In de VN-route die Greenpeace voorstaat, heeft politicoloog Humrich weinig fiducie. ‘De Arctische staten zullen hun hakken in het zand zetten en zo’n initiatief opvatten als een aantasting van hun soevereiniteit. Meer kans van slagen heeft het om via de afzonderlijke landen coalities te vormen met gelijkgestemden en zo verandering af te dwingen.’

Greenpeace zet in op beide trajecten. Oulahsen: ‘Tot er een VN-verdrag is, voeren wij de druk in de Noordelijke staten flink op. Dat doen we bijvoorbeeld door parlementariërs in Arctische staten te informeren en grote groepen mensen op de been te brengen. Dat Denemarken onlangs een moratorium op boringen afkondigde, laat zien dat deze landen zelf ook serieuze twijfels hebben over de veiligheid. Boren in het Noordpoolgebied kost ontzettend veel geld en de risico’s zijn onaanvaardbaar hoog. Toch is Shell van plan in de lente van volgend jaar weer naar olie te gaan boren bij Alaska. Nu is het hopen dat president Obama het lef heeft om te zeggen: we trekken de boorvergunningen in.’

WALVISSEN HOREN ADEMEN

Discussies over al dan niet aanvaardbare risico’s, economische belangen en landjepik leiden allemaal af van waar het werkelijk om draait: de overweldigende schoonheid van de ongerepte natuur in het Noordpoolgebied en de noodzaak die natuur te beschermen. Bioloog Maarten Loonen kan daar als geen ander over meepraten. Al dik twee decennia reist hij jaarlijks af naar de Noorse eilandengroep Spitsbergen om broedganzen te bestuderen. Als hij er half juni aankomt, is de poolzomer begonnen. Dan is het 24 uur per dag licht, ook als hij midden in de nacht terugkomt van het onbewoonde eiland waar hij zijn gegevens verzamelt. ‘Als ik naar mijn kamer loop, is het zo stil dat ik langszwemmende walvissen kan horen ademen. De vier gletsjers waar ik op uitkijk, steken majestueus boven het water uit, het vrije zicht reikt wel 40 kilometer ver.’

In de laatste 23 jaar heeft Loonen drastische veranderingen gezien. ‘De gletsjers smelten. Als het in het dorp klinkt alsof er onweer op komst is, weet je dat kilometers verderop een enorm brok ijs in zee valt. De ganzen komen twee weken eerder om te broeden, er zijn veel meer insecten dan vroeger.’ Hij heeft een groot vertrouwen in het aanpassingsvermogen van de natuur, maar deze veranderingen baren hem zorgen. Zullen ‘zijn’ ganzen het uiteindelijk redden in de veranderde omstandigheden? Overleeft het gebied de menselijke hebzucht? ‘Als er maar géén compromis gesloten wordt. Met elk compromis maken we iets kapot dat nooit meer terugkomt.’

© Bernd Roemmelt/GP

Maarten Loonen

Faiza Oulahsen is campagneleider klimaat en energie.

ANTARCTICA: EEN CONTINENT IN DE KOELKAST

Greenpeace wil dat het Noordpoolgebied wordt uitgeroepen tot internationaal erkend natuurreservaat. Een utopie? De geschiedenis laat zien dat het kan: in 1991 verbood de internationale gemeenschap elke schadelijke activiteit op Antarctica, het Zuidpoolgebied. Greenpeace speelde een grote rol in de aanloop naar dit historische besluit. Talloze landen aasden op de bodemschatten van het continent en Greenpeace wilde een plunde-ring van dit prachtige gebied voorkomen. In 1987 bouwden vier Greenpeace-actievoerders, onder wie Nederlander Cornelius van Dorp, op het barre continent het eerste niet-gouvernementele basiskamp. Actievoerders kwamen en vertrokken aan boord van het ijsklaar gemaakte Greenpeace-schip Gondwana. Zij voorkwamen onder meer dat Frankrijk een broedgebied van pinguïns opblies voor de aanleg van een landingsbaan. Intussen groeide de internationale aandacht voor het continent gestaag. In 1990 stuurde Nederland, dat door zijn ligging formeel geen recht had om mee te praten, twintig wetenschappers naar het gebied. Met behulp van deze kunstgreep kreeg ons land, dat voor een beschermde status van Antarctica was, meer zeggenschap over het gebied.

Een van de grootste overwinningen in de geschiedenis van Greenpeace volgde: het Verdrag van Antarctica werd uitgebreid met een milieuprotocol dat vijftig jaar lang elke vorm van grondstoffendelving verbiedt. Het continent ging ‘de koelkast in’, zei toenmalig Greenpeace-directeur Geert Drieman. De instelling van een – helaas niet door Japan gerespecteerd – walvisreservaat door de Internationale Walvisvaart Commissie in 1994 zorgde voor extra rust in de regio. Het milieuprotocol dat Antarctica beschermt, trad in 1998 in werking en loopt dus in 2048 af. Het is de vraag of het verdrag opnieuw zal worden bekrachtigd, want ook onder het Zuidpoolijs liggen grote voorraden olie en gas.

Greenpeace wil:

- **Een verbod op olieboringen in het Noordpoolgebied.**
- **Een moratorium (voorlopige stop) op industriële visserij in de nu nog onbeviste wateren rond de Noordpool.**
- **Mijnbouw en scheepvaart in het gebied aan banden leggen.**

BESCHERM DE NOORPOOL OP SAVETHEARCTIC.ORG

DE BIJ HEEFT HULP NODIG

Appels en peren, boontjes en tomaten: ze liggen in het schap dankzij het bestuifwerk van bijen. Maar op vele plekken in de wereld sterven de bijenvolken. Greenpeace komt op voor deze kleine, maar belangrijke bestuivers. Een eerste succesje is binnen: een Europees deelverbod op drie landbouwgiffen.

>

Bijenhouders van Japan tot de Verenigde Staten worden er steeds vaker mee geconfronteerd: kasten vol dode bijen. Ook de Nederlandse imker Pim Lemmers verloor dit jaar een derde van zijn bijenvolken. 'In januari waren de eerste volken al dood. Ik legde mijn oor tegen de kasten en hoorde geen gezoem meer. Verschrikkelijk is dat. De laatste vijftien jaar is het telkens raak', vertelt een gefrustreerde Pim. 'Elk jaar neem ik me weer voor te stoppen met bijen en bijvoorbeeld postzegels te gaan verzamelen. Maar uiteindelijk kan ik ze niet opgeven.' En gelukkig maar, want bijen zijn onmisbaar: ze bestuiven meer dan 70 procent van de landbouwgewassen waarvan wij afhankelijk zijn voor ons voedsel. Diertjes om zuinig op te zijn, dus. Maar boeren, wetenschappers en imkers zoals Pim slaan de laatste jaren groot alarm over massale bijensterfte.

GIF EN PARASIETEN

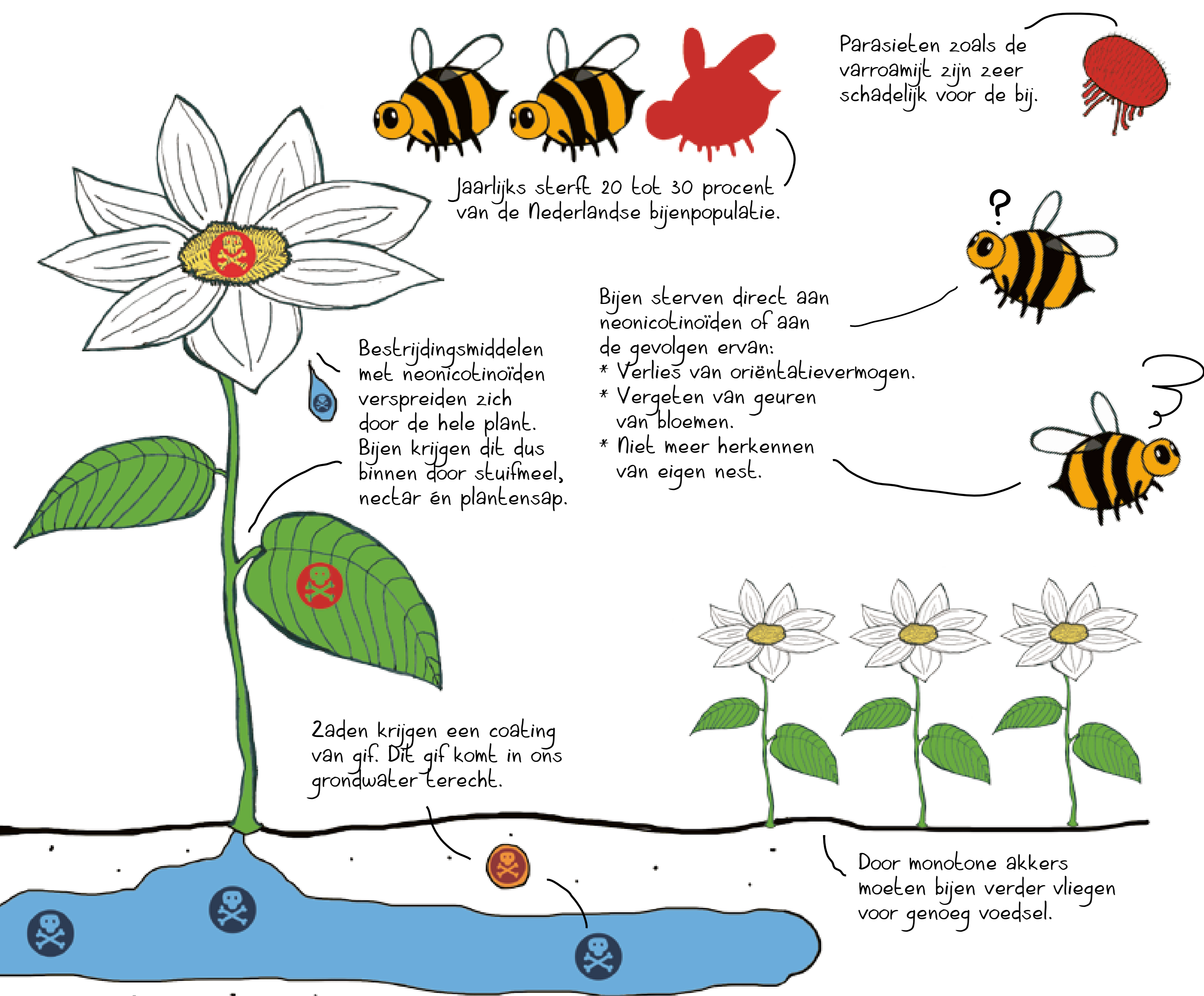
De oorzaak van de bijensterfte is een combinatie van factoren. Herman van Bekkem, campagneleider duurzame landbouw bij Greenpeace, legt uit: 'Onze akkers worden steeds monotoner, met minder verschillende gewassen, waardoor bijen niet genoeg voedsel vinden. Ze vliegen vaker en verder uit, worden hongerig en raken vermoeid. Parasieten als de varroamijt, die zich voeden met het bloed van de bijen, zijn dan extra gevaarlijk. Ze verzwakken de kleine bestuivers niet alleen verder, maar dragen ook virussen en bacteriën over. Bovendien zijn verzwakte bijen extra gevoelig voor schadelijke pesticiden en omgekeerd tasten bestrijdingsmiddelen de weerstand van bijen aan, waardoor ze meer last krijgen van parasieten en ziektes. Bestrijdingsmiddelen met neonicotinoïden zijn razend populair onder boeren, maar extreem giftig voor alles wat zoemt en krioelt.'

DE WEG KWIJT

Neonicotinoïden zijn zogeheten systemische stoffen. Ze verspreiden zich door de hele plant, waardoor bijen ze binnenkrijgen via stuifmeel, nectar én plantensap. Ook ons grondwater raakt vervuild. In Heemstede, waar Pim woont, is de Leidsevaart een bron van landbouwgif geworden, dankzij de nabijgelegen bollenstreek. Pim: 'Bloembollen worden gedompeld in gif voor ze de grond in gaan. Dit gif komt terecht in het grondwater en zo in de Leidsevaart. Bijen en vele andere insecten drinken dit water.' Als bijen in aanraking komen met neonicotinoïden sterven ze direct of aan de bijwerkingen: ze verliezen hun oriëntatievermogen, waardoor ze hun kast niet terugvinden, vergeten de geuren van bloemen en herkennen hun eigen nest niet meer.

ECOLOGISCHE LANDBOUW IS DE OPLOSSING

Pim is al jaren regelmatig te gast in het radioprogramma Vroege Vogels en de ochtendshow van dj Giel Beelen. Hij geeft voorlichting en plaatst bijenkasten op de daken van gemeentehuizen en laatst zelfs nog midden op het Haagse Binnenhof. Zijn belangrijkste boodschap: 'Wees zuinig op de bij, want zonder de bij geen appel, peer, framboosje of aardbei.' Om precies die reden komt Greenpeace in actie. In een petitie roepen we staatssecretaris Sharon Dijksma en de Europese leiders op de zeven schadelijkste insecticiden te verbieden. Het Europese deelverbod op drie bestrijdingsmiddelen is een mooi begin, maar noch wij, noch de bijen schieten er iets mee op als het ene giftige bestrijdingsmiddel wordt vervangen door het andere. We vragen daarom ook om nationale actieplannen voor de bescherming van de bij, met daarin speciale aandacht voor ecologische landbouw. Pim: 'Mijn dochter van zes vroeg laatst: "Papa, als bijen doodgaan door gif, dan is het toch ook niet goed voor ons? Snappen grote mensen dat niet?" Tja, wat moet ik daarop antwoorden als er niets verandert?'

DIT KUNT U DOEN

* Ga naar reddebijen.nl en teken de petitie voor een verbod op de schadelijkste insecticiden en de bevordering van ecologische landbouw.
* Kies in de winkel zo veel mogelijk voor biologische producten en dus voor gifvrije en bijenvriendelijke landbouw.
* Maak van uw tuin of balkon een bijenparadijs: zaai wilde bloemen, zorg voor bloeiende planten die veel en lang nectar geven (zoals lavendel en koninginnenkruid), tuinier gifvrij en bouw een bijenhotel. Een handleiding daarvoor vindt u op greenpeace.nl/bijentips.

Herman van Bekkem is campagneleider duurzame landbouw.
Volg Herman op twitter: @Hermanvb_GP

ONTHEEMDE DIEREN TE KOOP

In de zomer van vorig jaar doken plotseling overal in Amsterdam levensgrote papieren dieren op. Een ijsbeer hield zich op bij een ijszaak, een koala klom langs een regenpijp omhoog. De dieren, waaronder ook een neushoorn, een olifant en een giraffe, waren creaties van Marleen van der Zanden. Zij bedacht dit straatkunstproject voor Greenpeace en gaf de bedreigde dieren een plaatsje in de Amsterdamse straten (facebook.com/gevlucht). Inmiddels zijn de meeste dieren uit het straatbeeld verdwenen, maar op greenpeace-cadeaus.nl zijn ze nog te vinden. Voor slechts € 5 steunt u Greenpeace en krijgt u een mooie poster met een dier naar keuze thuisgestuurd.

DONEREN AAN UW FAVORIETE THEMA

De meeste Greenpeace-donateurs willen dat hun financiële bijdrage ten goede komt aan al onze activiteiten. Maar sommige mensen hebben een speciaal plekje in hun hart voor bijvoorbeeld de oerbossen of het prachtige onderwaterleven. Met ‘geoormerkt schenken’ kunt u nu zelf bepalen voor welk Greenpeace-thema uw donatie bestemd is. Wij houden u vervolgens op de hoogte van acties en campagnes die mede door u mogelijk worden maakt. Combineert u deze manier van schenken met een notariële akte, dan zijn de voordelen voor u en voor Greenpeace nog groter. U kunt uw donatie volledig aftrekken van de belasting en zo zonder extra kosten meer doneren. Wilt u meer weten over deze bijzondere manier van schenken? Neem dan contact op met Jos Willems via 020 - 52 49 559 of jos.willems@greenpeace.org.

VOOR WIE ALLES AL HEEFT

Verjaardag, trouwfeest, housewarming: weet u soms ook van gekkigheid niet meer wat u op uw wensenlijstje moet zetten? Steeds meer mensen vragen hun gasten om een bijdrage voor een goed doel. Speciaal voor zulke gelegenheden ontwierpen wij een opvouwbare collectebus, gratis op te vragen via 0800 422 33 44. Eerst meer informatie? Vraag dan naar Ellis Hageman of stuur haar een e-mail: ellis.hageman@greenpeace.org.

MIS DE VOLGENDE GPM NIET!

GPM valt drie keer per jaar op uw mat. Omdat we zo veel mogelijk donateurs willen aanmoedigen naar de digitale versie van ons blad over te stappen, verschijnt jaarlijks een extra editie die alleen online te lezen is. Het lijkt nog ver weg, maar dit bonusnummer staat vanaf dinsdag 17 september voor u klaar op gpmagazine.nl. De volgende papieren versie verschijnt eind november. Bent u al overtuigd van de besparingen op papier, inkt en CO_2 die online lezen oplevert, maar heeft u nog geen digitaal abonnement? Regel dit dan in een handomdraai via mygreenpeace.nl.

© GP/Cris Toala Olivares | Roy Beusker | GP/Gerda Horneman

DE AMSTERDAMSE STRATEN ZIJN OOK VAN MIJ

Bedrijven en overheden zijn nog elke dag bezig om onze aarde te plunderen of te vervuilen. Samen kunnen we ze overtuigen van schone alternatieven. Kent u mensen zoals Nina die werk maken van milieuproblemen? Stuur dan een mailtje naar redactie.nl@greenpeace.org.

Dans, theater, yoga: Nina Beem (33) zit vol energie. Het afvalprobleem staat in veel van haar werk centraal. Als student op de dansacademie maakte ze al een jurk van zwerfafval. ‘Ik wil milieuproblemen op een ludieke manier onder de aandacht brengen. Niet met een opgeheven vingertje, maar door zelf het goede voorbeeld te geven.’ In ‘haar’ Amsterdam-Oost organiseerde ze een Zwerfafval Gala Walk, waarvoor ze tientallen mensen optrommelde die in hun mooiste kleding afval raapten. En haar muzikale voorstelling over afval is een grote hit op Amsterdamse basisscholen. ’Na afloop gaan we de straat op om afval te rapen. Sommige kinderen vinden dat eerst een beetje gek, maar uiteindelijk doen ze tóch mee.’

© GP/Thomas Schlijper

In deze rubriek blikken we terug en vooruit op onze campagnes. Wat wilde Greenpeace bereiken en is dat gelukt? Waarvoor komen we binnenkort in actie? Dit keer inspirerend nieuws over Nederlandse bedrijven die hun groenste beentje voorzetten. Minder goed nieuws hebben we over de Indonesische bossen en een Nederlands monsterschip dat klakkeloos 1,5 miljoen kilo haring overboord kieperde.
>

DIGITAAL NIEUWS
Via onze nieuwsbrief krijgt u elke drie weken een update in uw mailbox van alles waarmee Greenpeace zich bezighoudt. Lukt het ons om grote kledingmerken gifvrij te krijgen? Hoe staat het nu met de bescherming van de bossen? Vanuit de nieuwsbrief surft u direct naar spannende acties, video's, adembenemende foto's en betrouwbare achtergrondinformatie. Meld u nu aan op greenpeace.nl/nieuwsbrief en volg het Greenpeace-nieuws op de voet!

◀◀ mei 2013

BEDRIJVEN GAAN VOOR SCHONE ENERGIE

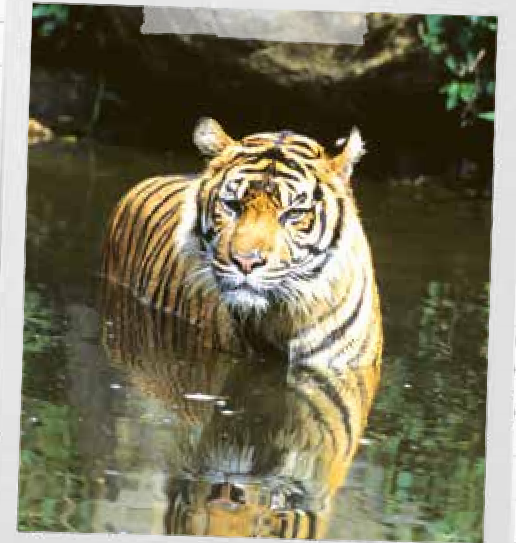
Begin dit jaar startte in de Sociaal-Economische Raad een historisch overleg tussen vakbonden, bedrijven en natuur- en milieuorganisaties. De opdracht: bedenk hoe we de kabinetsdoelstelling van 16 procent duurzame energie in 2020 kunnen halen. Kort daarna startte onze campagne Mission Possible, waarmee we groene koplopers in het bedrijfsleven een steuntje in de rug geven en twijfelende achterblijvers een subtiele schop onder de derrière. Chemiebedrijven AkzoNobel en DSM, elektronicaproducent Philips en voedingsmiddelenengigant Unilever bekenden al snel kleur. De multinationals ondersteunen nu publiekelijk het kabinetsstreven en willen dat er ambitieuze EU-doelen komen voor CO2-reductie, energiebesparing en een groter aandeel schone energie. Omdat niet alle bedrijven de energierevolutie even enthousiast omarmen, voerde Greenpeace begin mei actie op het Amsterdamse Beursplein. Op het dak van de optiebeurs installeerden we zonnepanelen en we riepen beursgenoteerde bedrijven als Heineken en FrieslandCampina op ook eenduidig te kiezen voor schone energie. Alleen als de overheid, bedrijven en burgers de handen ineenslaan, kunnen we toe naar een Nederland dat onafhankelijk is van fossiele brandstoffen. Surf naar greenpeace.nl/missionpossible en kijk hoe u kunt bijdragen aan dit belangrijke streven. Want duurzame energie in 2050, dat is Mission Possible!

◀◀ februari - mei 2013

HARINGSCHANDAAL

1,5 miljoen kilo haring die overboord gaat, omdat met vis van betere kwaliteit meer te verdienen valt: dit schandaal kwam eind maart aan het licht dankzij een klokkenluider die Greenpeace de dubbele boekhouding overhandigde van het reusachtige schip Jan Maria. Actualiteitenprogramma Nieuwsuur gaf ruchtbaarheid aan dit schokkende verhaal en Greenpeace deed aangifte tegen de eigenaar van de Jan Maria, de Katwijkse reder Parlevliet & Van der Plas. Het overboord gooien van goede vis is namelijk verboden in de Europese Unie. Greenpeace roept de Europese visserijministers op bedrijven die zich schuldig maken aan dit soort praktijken niet meer te steunen in het nieuwe, hervormde visserijbeleid. Die oproep zetten we op 23 mei kracht bij door tijdens een actie de Jan Maria te beletten aan te meren in de haven van IJmuiden. Uiteindelijk is dit schandaal het gevolg van een verziekt systeem. Voor dit soort monsterschepen is simpelweg geen plek op onze toch al zwaar overbeviste oceanen. Of het nu gaat om schepen die de wateren voor de kust van West-Afrika leegvissen of supertrawlers die op de Noordzee hun slag slaan: de industriële visserij heeft haar langste tijd gehad en er moet ruimte komen voor kleinschalige en duurzame visserij.

2013 ▶▶

LAATSTE TIJGERS IN DE KNEL DOOR ONTBOSSING

Oliepalmplantages blijven, zelfs na jarenlange campagnes, een grote bedreiging voor de bossen in Indonesië. Palmolieproducent Duta Palma kapte onlangs nog op Sumatra illegaal honderden hectaren veenbos, zo blijkt uit nieuw onderzoek van Greenpeace. Met deze verwoestende praktijken wordt het leefgebied van de vierhonderd laatste Sumatraanse tijgers ernstig aangetast. Dat moet en kán anders: nu al zijn er kleine gemeenschappen die, gesteund door de Indonesische overheid, palmolie verbouwen met oog voor mens en milieu: zonder (veen)bos te verwoesten en zonder het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen. De kleinschalige oliepalmteelt zorgt voor werkgelegenheid in verarmde gemeenschappen. Bovendien vloeit de winst van deze palmolie terug naar de mensen op het land, die daarmee onder andere het schoolgeld voor hun kinderen kunnen betalen. Greenpeace juicht dit soort initiatieven toe en pakt ondertussen Duta Palma aan, zoals we eerder deden met Golden Agri-Resources (GAR), de grootste palmolieproducent van Indonesië. Dankzij onze acties zegden bedrijven als Nestlé en Unilever hun contracten met GAR op, waarna het bedrijf een einde maakte aan de ontbossing voor zijn palmolie. Nu Duta Palma nog.

Actie

© GP/Ivo Gonzalez

I ♥ ARCTIC
20 APRIL 2013, RIO DE JANEIRO, BRAZILIË

Op het strand van Rio de Janeiro vormen Greenpeace-vrijwilligers een levend spandoek met de tekst 'I ♥ Arctic'. Datzelfde gebeurde op 20 april op pleinen en stranden, in parken en bij monumenten in 278 steden over de hele wereld, van Oslo tot Buenos Aires en van Sydney tot New York. Ook in Amsterdam en Rotterdam werden grote harten gevormd. Niet minder dan 10.000 mensen maakten zo aan wereldleiders duidelijk dat ze de Noordpool een warm hart toedragen en niets zien in olie- en gasboringen in dit unieke natuurgebied.

Kort voor de wereldwijde actie werd bekend dat oliegigant Shell en het Russische Gazprom een overeenkomst hadden getekend over oliewinning in het Russische deel van het Noordpoolgebied. Greenpeace maakt zich grote zorgen over deze ontwikkeling. Gazprom heeft de meeste olielekkages ter wereld op zijn naam staan en Shell liet vorig jaar in Alaska al zien dat boren in zo'n onstuimig gebied gevaarlijk is. Houdt u ook zo van de Noordpool? Kom in actie via savethearctic.org.

Colofon

© Juni 2013
Stichting Greenpeace Nederland

GPM verschijnt 3 keer per jaar gedrukt en 4 keer per jaar digitaal. De online versie kunt u lezen op gpmagazine.nl. U kunt zich abonneren op ons online magazine via mygreenpeace.nl.

ISSN: 0166-4506

GPM is gedrukt op 100 procent hergebruikt en chloorvrij gebleekt papier.

Postadres: Postbus 3946,
1001 AS Amsterdam

Bezoekadres: Jollemanhof 15-17,
1019 GW Amsterdam

Voor administratieve vragen:
Servicedesk: 0800 422 33 44 (gratis)
of greenpeace.nl/contact

Rekeningnummer: 44

Opmerkingen en suggesties over de inhoud van **GPM** kunt u sturen naar redactie.nl@greenpeace.org.

Hoofdredactie: Leon Varitimos
Eindredactie: Jacqueline Schuiling
Tekst: Annemiek Verbeek, Rita Borghardt, Leon Varitimos
Ontwerp: Andrea Gritter
Beeld: Gerda Horneman
Drukwerkcoördinatie:
Yuri Gunther Moor

Voor blinden en slechtzienden is een speciale digitale of gesproken versie van **GPM** beschikbaar via Dedicon (0486 486 486 of info@dedicon.nl)

Volg Greenpeace op **greenpeace.nl.**

Twitter: **@GreenpeaceNL**

Facebook: **Greenpeace Nederland**

Meld u aan voor onze actiemails via **greenpeace.nl/ikdoemee.**

GREENPEACE

